

Nõo kihelkonna 7. külade mängud Lukel

Algus vt lk 1

Naabertelgis oli põhiliseks uudistajaks naispere. Konguta vallast Annikorult oli oma pärliseadmise kunsti tulnud demonstreerima Katrin Kreela. Ta oli müüki toonud palju kauneid omavalmistatud ehteid. Kohapeal jagas ta huvilistele ka näpunäiteid ja nii mõnigi töö valmis lausa tellija enda silme all.

SA Luke Mõis eesotsas mütigijuhhi Annika Pajuga oli korraldanud heategevusloterii, mille tulu läheb Luke mõisakompleksi taastamiseks. Loteril olid kõik loosid võidukad ja selleks olid abi pakkunud 17 erinevat firmat ja üksiktoetajat, kellele sihtasutus on südamest tänulik. Näiteks tänu Premia Tallinna Külmoonele said kõik väiksemad lapsed jäätist, jne. Ja peaauphind oli romantiline õhtusöök kahele pudeli veiniga Luke mõisapargi kaunis paviljonis.

Noored olid seekord ülekaalus

Toredal kombel hakkas silma, et staadionil liikus ringi väga palju lapsi ja noori. Ja nende osavõtt võistlustest ning kaasalõõmise lust oli nakatav ning andis aimu, et küladel on olemas arvestatav potentsiaal noori inimesi, kes soovivad ja suudavad oma külade hea nime eest vääriliselt seista.

Võrkpallitüdruk Merlin Aedma Aiamaalt avaldas, et mängud on väga toredad – saab teha sporti, rahvas on mõnus, kuuleb head muusikat ja toit on käe-jala juures. Selliseid üritusi teevad noored heameelega kaasa.

Lastele olid eraldi võistlused ja meelelahutused. Lausa suur telk oli püsti pandud, kus sai erineva käelise tegevusega aega sisustada.

Voika külast pärit emad Lea Laur, Eha Otti ja Algi Vals innustasid valjult oma lapsi, kui need järjekordsetest võistlustest osa võtsid.

„Laste pärast me kohale tulimegi. Nad saavad siin oma sõpradega koos olla, koos kõike kaasa teha. Au ja kiitus neile, kes selliseid üritusi läbi viivad!“ olid lapsevanemad Voikalt tänulikud korraldajatele.

Lapsed olid võistlustel lausa nõutud. Näiteks Külaaseme rahvas „laenas“ 8-aastase poisi Voikalt. Ja väike Tauri Laur pingutas elu eest, et naabervalla võistkonda mitte alt vedada.

Külamängudel saab küla kokku

Kui ühte liikumist soovitakse kujundada traditsiooniks, siis on ikka kartus – kas asi jääb pidama, kas tegevus ei muutu rutiinseks, kas üritus ei kaota oma võlu ja külgetõmbejõudu.

„Kindlasti mitte! See on võimalus, kui kogu küla saab kokku!“ oli väga optimistlikult häälestatud Reelika Riitsmaa Pangodist. Reelika kinnitas, et rahva kokkusaamisega polnud mingit probleemi. Pangodist oli väljas lausa 40 inimest. Nendelgi moodustasid noored enamuse. „Ja me tulime siia kindlalt võitma!“ oli Pangodi rahva esindaja sõakas.

Külaaseme külast ütlesid oma arvamuse mängudest välja Sirje, Eevi, Ülle ja Ants Pihlapid: „Kuidas saab üldse olla, et ei esinda oma küla? Kindlapeale tuleb tulla! Ja need mängud on fantastilised! Koht on ilus! Korraldajad on palju vaeva näinud, nad on välja mõelnud palju põnevaid võistlusi!“

Ühtehoidmise ja ühise eesmärgi eest võitlemise ind ja hoog hakkas silma kõikide võistkondade puhul, olgu see siis ühiselt võistlusringil pingutades, ühiselt pruukosti võttes või muidu puhkehette pidades. Silm harjus juba ühise vormi järgi võistkondi eraldama – üleleelikud meerikad ja Pangodi omad oma erkoranzides särkides, väljapeetud ja rahulik Kolga-Unipiha rahvas helesinises, toimekad ja ootusärevad Aiamaa võistlejad lukek, naljalembesed Nõgiaru omad sinises, võistlusvalmid ja energilised valged mustas jne. Väga kodune ja tuttav tunne on sellises seltskonnas viibida. Tore on kohata vanu tuttavaid ja uudistada, kes need uued näod võiksid olla. See on ilmselt ka üks külamängude paljudest vóludest.

Luke rahvas valmistus mängudeks põhjalikult

Luke küla korraldustoimkond sai oma tööga väga hästi hakkama.

„Need olid kõige paremini ette valmistatud ja kõige õnnestunumal toimunud mängud, mis siiaaani peetud,“ hindas vallavanem Rain Sangernebo mängude taset mõni aeg hiljem.

Eestvedaja ja mängude hing Irja Adder koos oma tublide kaaslastega asusid mängu planeerima ja ülesandeid jagama varakult. Vahtetult enne mängu tehti ühel õhtul lausa peaproov, kuidas miski ala hakkab täpselt välja nägema ja kaua selleks aega võib kuluda, jms.

Jälgides pingsalt võistlusplatsidel toimuvat, jõudis Irja kokkuvõtvalt kommenteerida mängude organiseerimist: „Alustasime märtsikuus. Kui eelmisel aastal Unipihas lõputseremoonial hõigati maha, et järgmised mängud toimuvad Lukel, oli see küll paras šokk. Meie ehmunud ja pikad näod olid omaette vaatepilt.“

Põhilise tööd tegid ära Evelyn Petrova, Anne Hõlpus, Arnold Loos. Ja veel Urve Hõlpus (selle aasta võitjakarika valmistaja), Anne-Ly Martinson, Mehis Bulak, As Adder. Ja loomulikult kõik teised toredad Luke inimesed, kes nõu ja jõuga abiks olid.

Sponsorid leidsime ikka põhiliselt Nõo valla firmade hulgast, suur tänu neile kõigile. Kuna ajad on kitsad, siis ei osanud ju ette näha, palju keegi toetada saab, ja nii need siis koguneski.

Kõige suurem mure oli meil ikka ilmaga. Aga nagu meie päevajuht Anneli ütles: otsustasin, et tuleb ilus ilm. Ja need kaks sahmakat vihma terve päeva jooksul ei heidutanud ju kedagi.

Erilist rõõmu valmistasid Luke küla noored, kes iga neile antud ülesandega hakkama said, nii ettevalmistusperioodil kui ürituse ajal. Ma ei kuulnud kordagi sõnu: ei taha, ei viitsi – mis muidu üsna igapäevased.

Ei ole veel mingeid emotsioone. Pole veel päriselt kohale jõudnudki, et me saimegi korraldamisega hakkama. Kui hästi-halvasti, eks kuuleb veel. Eriti tahaks tänada: Viivi Kütt, Sirje Šults, Jaak Teppan, Egle Hänilane, Reimo Bulak, Lembit Toru.“

Suur tööd tehti ära sponsorite leidmisel. Mängude hea õnnestumise nimel andsid oma panuse 18 ettevõtet ja firmat, kellele organisatorid on väga tänulikud: Nõo Vallavalitsus, Luke Farmimeierei, Brevell OÜ, Luke Vahavabrik OÜ, Viciunai Baltic OÜ, Deckol Ehitus OÜ, Deckol Trans OÜ, Cautes AS, Nõo Lihavürst, NRTK OÜ, Andres Tamme Soone talu, Juurviljaait OÜ, A.Le Coq, Nõo Ilusalong, Soolo Catering, Eesti Kultuurkapital, Tartu Maavalitsus, Termeco.

8. Nõo kihelkonna külade mängud korraldab Laguja küla

Külamängude võistlusjärjestus kujunes selliseks: 1. Meeri, 2. Pangodi, 3. Keeri. Järgnesid kõik teised võidukad meeskonnad, sest kaotajaid sellistel mängudel lihtsalt pole.

Eelnevate läbirääkimiste ja kokkulepete põhjal andis mängude orgkomitee liige Lembit Toru järgmiste mängude korraldamise õiguse Laguja küdale. Laguja külaseltsi esinaine Imbi Tanilsoo võttis ülesande ja lipu rõõmuga vastu ja lubas rahvale mängude toimumise Lagujal.

Suur tänu Luke rahvale külaliste väärrika võõrustamise eest!

Kohtumiseni Lagujal!

MILVI PENSA

KAI TOOM: Muuseumitöö ei lõpe kunagi

Kõikide 2009. aasta suve suuremate ja väiksemate tähtpäevade kõrval tähistas ka Nõo Koduloomuuseum oma 10. sünnipäeva.

Küsimustele muuseumi minevikust, olevikust ja tulevikust vastas kodumuuseumi juhataja Kai Toom.

Kuidas ja millal sündis mõte luua päris oma valla koduloomuuseum? Kes oli idee autor? Kes olid mõtte toetajad?

Nendele küsimustele mina kahjuks vastata ei oska. Töötasin sel ajal Tartus korrektori ja küljendajana. Osalesin ka meie vallalehe toimetuse töös ja olin hästi kursis vallavalitsuse teadetega – nii kuulsin ka muuseumi juhataja ametikoha täitmiseks väljakuulutatud konkursist juba enne lehe ilmumist. Aga ausalt öeldes ma isegi enam ei mäleta, kelle idee see oli, et mina võiksin ka kandideerida...

1996. aasta suvel, kui oli lähemas Nõo kooli 310. aastapäev, tuli mulle idee, et kuna Agnes-Asta Marand oli uurinud kooli ajalugu (midagi oli ka juba järjejuhtuna ilmunud ajalehes „Edasi“ – praegu „Postimees“), siis võiks sellest vallavalitsuse kingitusena brošüüri välja anda. Rääkisin oma mõttet edasi tollasele vallalehele toimetajale, vallavalitsuse pearaamatupidajale Lea Kiivitile, kelle vahendusel valmiski kooli aastapäevaks raamatuke „Nõo kool läbi kolme sajandi“. Selle jätkuna tuli proua Marandile juba vallapoolne ettepanek hakata kokku panema ka Nõo valla ajalugu. Arvata võib, et sealt edasi tekkiski mõte luua ka valla oma muuseum, kuhu saaks kokku koguda kõik valla ajalooa seonduv.

Kuhu muuseum ruumid sai? Kes kinnitati juhatajaks? Kas oli ka ametlik avamiseremoonia?

Muuseumi dokumentides on kirjas, et Nõo Vallavolikogu võttis vastu otsuse asutada Nõo Koduloomuuseum 16. detsembril 1998. Minu töö kodumuuseumi juhatajana algas 1999. aasta mais, muuseumi pidulik avamine oli Nõo valla 60. aastapäeva tähistamiseks korraldatud vallapäevade ajal 10. juulil 1999.

Kui mina Nõoku tööle tulin, oli esimene muuseumituba juba remonditud ja sisustamiseks valmis. Tuba asus vallamaja alumisel korrusel postkontori vastas, praegu kasutab seda ruumi OÜ Nõo Veevärk. Kui vallamajas alustati ümberehitustöödega, sai muuseumi ajutiseks peatuspaigaks meie politseinike endise tillukese toakese. 23. aprillil 2001 said koduloomuuseum ja raamatukogu enda kasutusse uued ühised ruumid, kus asume tänaseni.

Kas oli ka kogunenud mingi arvestatav eksponaatide-uurimuste jne kogu?

Ei. Mina alustasin muuseumi loomist täiesti tühjalt kohalt. Esimesed vanad vitriinid saime Tartumaa Muuseumist (tänu tolle aegsele direktorile Ingmar Laasimerile), sealt saime eksponeerimiseks ka esimesed esemed. Esimese ekspositsiooni koostamisel sain väga palju abi Agnes-Asta Marandilt, oma materjalidega toetasid muuseumi ka Signe Loka ja Gea Järvela keskkonnaosakonnast (VVV SA).

Kõige esimese museaali kinkis kodumuuseumile valla kultuurijuht Viivi Kütt. Sellest Edur Tasa

1940. aastal välja antud raamatust „Nõo – meie kodu“ on kujunenud meile väga vajalik töövahend.

Milline on olnud muuseumi igapäevane töökorraldus? Kes tööd toimetavad?

Väga sageli on muuseumi igapäevatöö kõrvaltvaataja jaoks nähtamatu. Samas kuulub selle nn nähtamatu töö jaoks palju aega.

Algul tegin muuseumitööd üksi, alates 2000. aastast on mul abiks Aet Sule, kes töötab ka raamatukogus. Sageli öeldakse, et mis meil viga – kaks inimest tööl, teistes väikestes muuseumides on enamasti vaid üks töötaja. Tõde paraku on selline, et meid on küll kaks inimest, kuid kahe peale kokku on meil vaid 0,8 töökohta, nii et põhiprobleemiks kipubki ikka ajanappus olema. Igasuguste suuremate ettevõtmiste jaoks, mida vaja kahekesi koos teha või korraldada, tuleb ikka koduse elu arvelt aega juurde näpistada.

Rõõmustasin uute ruumide saamisel, et nüüd on võimalik korralik püsinäitus püsti panna, aga tegelikkuses kujunes suuremast ruumist hoopiski näitusesaal igasuguste vahetatavate näituste jaoks, püsiekspositsiooni tarvis aga jäi vaid tilluke toake, kus stendid on üksteise taha tõstetud ja korraga saab näha vaid väikest osa meie väljapanekust.

Kui suur on praegu muuseumifondi kogu?

Tahtmata dubleerida ümbruskonna tavapärase muuseumide kogusid, on Nõo muuseum päris algusest peale läinud kohaliku ajaloo uurimise ja põhiliselt fotode ning dokumentide kogumise teed. Palju väärtuslikku materjali on saadud kohalikest elanikest. Praegu on Nõo Koduloomuuseumis muuseumi arvel tuhande ringis, lisaks suur fotoarhiiv arvutis, mis vajab veel süstematiseerimist ja arvele võtmist.

Millised on olnud muuseumi suuremad ettevõtmised ja saavutused?

Kümne tegutsetud aasta jooksul on muuseumi kõige olulisemaks saavutuseks mitme Nõo kandi ajalugu kajastava raamatu väljaandmine. Koostöös Agnes-Asta Marandiga on lisaks esimesele raamatule „Nõo kool läbi kolme sajandi“ valminud veel 4 osa sarjast „Lehekülgi Nõo ajaloo“. Meeri Küla Arendamise Seltsiga koos oleme välja andnud mahuka kolmaköites raamatu „Meie Meeri“. Trüki valmis on väga põhjalikult ümber töötatud ja täiendatud uus „Nõo kool läbi kolme sajandi“, samuti „Nõo kool Nõo Valla Lehe veergudel“, kuhu on kokku kogutud kõik, mis Nõo Valla Lehe 13 ilmumisaasta jooksul lehes Nõo kooli kohta kirjutatud. Mõlemast raamatust on juba olemas üsna mitmeid käsitsi printitud-kõidetud koopiad.

Muuseumi suurest saalist kujunes koht näituste ja mitmesuguste ürituste korraldamiseks. Aastate jooksul on muuseumikülalastajad saanud näha paljude kunstnike ja fotograafide väga erinevaid näitusi (Mall Vahre, Kaido Kasak, Signe Loka, Veiko Belials, Maie Paivel, Helle-Maia Sonn, Sirje Šults, Nõo kultuurimaja kunstistuudio jpt). Meie jaoks väga huvitav, aga samas väga palju aega nõudev töö on olnud näituste koostamine põhiliselt oma kogude materjalide põh-

jal, näiteks „Nõokate sporditrofeed“ (koostöös spordijuhi Meelis Vooluga), „Nõo ja Nõo ümbruse näitetruppe läbi aegade“, „Hetki tantsumemm Helju Mikkeliiga“, „Nõo kihelkond Eesti Vabariigi algusaastail“ jmt.

Suurepärase akustikaga muuseumitoas on toimunud väga erinevaid üritusi, alates raamatukoguga kahasse korraldatud kohutemistest luuletajate ja kirjanikega ning lõpetades väikeste etenduste ja kontsertidega. Kindlasti üks põnevamaid üritusi oli 2001. aasta augustikuus toimunud Eesti Kirikumuusika Liidu ja EELK Valga praostkonna kirikukoore ja koorijuhide õppepäev Alam-Saksa Maakantori Jan-Jürgen Wasmuthi juhtimisel, mis lõppes kontserdiga õpitud lauludest Nõo kirikus.

2002. aastast sai alguse meie laadatradsioon – paar esimest olid kadriilaadad, sealt edasi aga jõululaadad. Osavad näputöömeistrid töid näha-müüa oma väga mitmepalgelist loomingut, mille uudistajaid-imelehtajaid leidis rohkelt nii lähümbrusest kui raja tagantki. Laada populaarsust näitab seegi, et isegi viimase aasta majanduslanguse ajal ei saanud kurta ostjate vähesuse üle.

2003. aasta veebruaris külastas Nõo Koduloomuuseumi presidentiproua Ingrid Rütteil. Külas on käinud ka pianist ja Tubina-uurija Vardo Rumessen, kirjanikud Helga ja Enn Nõu, näitleja ja kunstnik Tõnu Tamm, helilooja Arvo Pärt jt.

Koostöös Meeri Küla Arendamise Seltsiga on korraldatud kaks Meeri ajaloo päeva.

Koos Nõo koguduse õpetaja Mart Jaansoniga korraldatud ajalookonverentsi ja näitusega Nõo Koduloomuuseumis tähistasime 2004. aasta märtsikuus kirikuõpetaja Martin Lipu 150. sünniaastapäeva. Pastor Lipu juubeliürituste nädal jätkus kontsertjumalateenistustega Nõo kirikus ja Anton Starckopi valmistatud pronksbüsti taasavamisega Nõo surnuaial. Nii ajalookonverents kui Martin Lipu büsti taasavamine lülitati ka Eesti lipu juubeliaasta ürituste kalendrisse.

2005. aasta oli Eduard Tubina aasta – külas käis terve Eesti Teatri- ja Muusikamuuseumi muusikaosakond, kes tõi meile külakostiks näituse „Eduard Tubin 100 – „Igat-susest sündinud elusimfoonia““.

Praegu käimas oleva muuseumiaasta üritusena valmis koostöös Nõo kultuurimaja ja Nõo koguduserahvaga etendus „Keiser Nõos“, millega tähistasime Nõo valla 70. ja kodumuuseumi 10. aastapäeva. Juhtusin eelmisel suvel Agnes-Asta Marandile rääkima, et Nõo näitetrupp otsib uut tükki. Tema pakkus kohe välja oma kunagi Nõo Muinsuskaitse Seltsi rahva palvel 1900. aasta rahvakalendris ilmunud jutu põhjal kirjutatud näidendi sellest, kuidas Peeter Esimene Nõos käis. Näitetrupp sellest etendusest huvitatud polnud, küll aga kultuurijuht Viivi Kütt tuli mõttele lavastada tükk valla juubeli tähistamiseks.

Nimeta palun pikaajalisi aktiivseid kaasalööjaid, entusiaste, koostööpartnereid. Keda tahad eriti tänada?

Kõige suurem tänu kuulub muidugi meie ajalooramatute autorile Agnes-Asta Marandile, kellega meid seob koostöö juba

Nõo Koduloomuuseumi juhataja Kai Toom

1996. aastast alates. Muuseumi alguspäevist saadik on meile alati nõu ja jõuga abiks olnud valla kultuurijuht Viivi Kütt ja toonane vallavanem Esta Tamm. Juba eespool nimetasin Gea Järvelat ja Signe Lokku. Üsna mitmeid üritusi oleme korraldanud koos raamatukogu juhataja Helle Voorega, päevakeskuse juhataja Krista Kvarnströmiga ja Nõo koguduse õpetaja Mart Jaansoniga.

Algusest peale on meil olnud head suhted maakonna keskmuseumi Tartumaa Muuseumiga ja selle juhtide Ingmar Laasimeri, Merike Toomase ja praegu Kaido Orulaga. Meie eriline tänu aga muuseumi loomise aegsele kultuuriministeriumi muuseumiõnukule Ülle Reimetsale – minu lapsepõlvesõbrale, lasteaija- ja klassikaaslastele, kes endise nookana on praegugi usin Nõo Valla Lehe lugeja. Viimastel aastatel Eesti Teatri- ja Muusikamuuseumi direktorina töötades on ta oma muuseumirahvaga korduvalt Nõoski külas käinud ja meile oma muuseumis valminud näitusi toonud.

Millised mõtted ja plaanid liiguvad seoses homse päevaga?

Kui siiani on meie muuseumitöös kõige olulisem olnud ajalooramatute koostamine, siis nüüd on põhirõhk muuseumikogu ja eriti fotoarhiivi põhjalikul korastamis-süstematiseerimisel.

14. märtsil kogunesid Nõo kooli vilistlased mõttetalgutele, leidmaks ideid Nõo kooli aitamiseks-edendamiseks. Seal käidi välja mõte, et kooli minevikku käsitlevad raamatud peaksid olema kättesaadavad ka kooli koduleheküljel. See ongi üks järgmistest töödest, mis muuseumis vaja ära teha. Ka on plaanis raamatud „Lehekülgi Nõo ajaloo“ internetikõlbulikuks vormistada ja valla koduleheküljele üles riputada.

Üks muuseum ei saa kunagi lõplikult valmis ja muuseumitöö ei lõpe ialgi. Siinkohal väike meeldetuletus vallarahvale: võtame tänuga vastu igasuguseid annetusi, nii vanu kui ka uuemaid esemeid ja fotodokumentide-mälestusi. Täna on päev on 5 või 10 aasta pärast juba ajalugu! Ja kus mujal kui kohalikus kodumuuseumis hoida ja talletada kõike, mis tulevikus säilitamist väärt.

Õnnitleme muuseumi 10. tegevusaasta puhul! Nõo valla kodumuuseumi rahvas on 10 aasta jooksul ära teinud tänuväärse töö kodukoha ajaloo talletamisel. Edukat loometööd ja usinat kogumist edaspidigi!

MILVI PENSA

Vallarahva jaanipidu peeti muruplatsil vallamaja taga

↑ Vallamajatagusel muruplatsil keerutab jalga Nõo Vanatantsuklubi.
← Koos vallavanem Rain Sangerneboga süütasid jaanilõkke meie isetegevuskollektiivide esindajad.